

„Hol az a táj szab az életnek teret,
Mit az Isten csak jókedvében teremt”

Válogatás az első tizenhárom MÉTA-túrafüzetből
2003 – 2009

A KÖTETET SZERKESZTETTE:
Molnár Csaba – Molnár Zsolt – Varga Anna

MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót

2010

X. MÉTA-TÚRA
2008. május 17–23.

Titeli-fennsík Speciális Természeti Rezervátum

STANIŠIĆ, J. ÉS SZABADOS K. (SZERK.)

I. kategória – kivételes jelentőségű, kormányrendelettel védett természeti érték.

Természetvédelmi státusa

Folyamatban van a védetté nyilvánítási eljárás.

A tervezett védett terület nagysága 8197,00 ha, ebből a Tisza felőli meredek löszfalak (70,66 ha) kerültek az I zónába, a fennmaradt löszgyepek, nedves gyepek és cserjések (264,25 ha) pedig a II zónába. A megművelt plató és a Tisza parti ültetvények, üdülőterületek képezik a III zónát (7862,09 ha), ami a terület 96%-át teszi ki. A Természetvédelmi Intézet egy változó (100–500 m) szélességű védelmi zóna kialakítását is javasolta.

Fekvése

Bácska délkeleti részén, a Tisza torkolatához közel, közvetlenül a folyó mellett emelkedik ki a löszteraszból. A domb körül, illetve részben a lejtőre húzódva négy település tallálható, melyek közül Titel a legnagyobb. Nyugati oldalánál húzódik az Újvidék – Nagybecskerek regionális út. Újvidéktől való távolságra 40 km.

Főbb jellemzői

A védett terület a Titeli-fennsíkon kívül magába foglalja a fennsík keleti oldalát mosó Tisza partját is Titel és Mozsor között, valamint a domb délnyugati lábánál fennmaradt legelőket. A természetvédelmi területen jelentős régészeti lelőhelyek vannak, például a fennsík északi peremén feltárt, a bronzkortól a korai vaskorig lakott Feudvar maradványai.

A terület geomorfológiai értékeit az eróziós karszformák (löszvölgyek, -piramisok, -szakadékok, -mélyutak, suvadások stb.) valamint a más eróziós erők kombinációjával létrehozott felszíni formák jelentik.

Növényvilága

A terület legértékesebb részét a lejtős oldalak gyűrű alakú löszgyepsávja alkotja, melyben számos veszélyeztetett növényfajunk maradt fenn. A boreális maradványfajnak tartott vetővirág (*Sternbergia colchiciflora*) mellett tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), törpe nőszirm (*Iris pumila*), sötét hagyma (*Allium atroviolaceum*), az ereszes hagyma alfaja (*Allium rotundum* subsp. *waldsteinii*), karcsú zsombor (*Sisymbrium polymorphum*) él a területen.

A területen leírt, ritkaságokban gazdag rétsztyepp-társulás a *Thymo- Chrysopogonetum grylli* Stojanović (1981)1983 (*Festucion rupicolae* csoport, *Festucetalia valesiaca* sorozat *Festuco-Brometea* osztály), amely csak kis területeken maradt fenn. Sokkal nagyobb kiterjedésű, jellegzetes társulás a *Taraxaco-Festucetum valesiaca* Stojanović (1981) 1983 melyet a kései pitypang és a vékony csenkesz jellemeznek. A meredek oldalakon a fésűs búzafű és a heverő seprőfű alkotnak társulást (ass. *Agropyro-Kochietum prostratae* Zólyomi 1958), melynek két szubasszociációját, az *Agropyro-Kochietum prostratae* subass. *thymetosum* Stojanović (1981) 1983 és az *Agropyro-Kochietum prostratae* subass. *artemisietosum* Stojanović (1981) 1983 különböztették meg a kutatók. Itt írták le az *Endocarpetum pusilli titelicum* zuzmótársulást is.

A cserjéseket a *Prunion fruticosae* csoportba sorolják, és a hajdani erdők (*Aceri tatarico-Quercion*) maradványának tartják. A Tisza felőli meredek oldalakon lévő erdő-maradványokat a *Orno-Cotino-Quercetum pubescentis* Butorac et al. (1997) 2004 néven írták le. Meghatározó bennük a virágos kőris (*Fraxinus ornus*) és a csereszömörce (*Cotinus coggygria*), míg a molyhos tölgy (*Quercus pubescens*) csak néhány helyen maradt fenn. Jellemző fajaik: *Euonymus verrucosa*, *E. europaeus*, *Viburnum lantana*, *Lonicera xylosteum*, *Rhamnus catharticus*, *Campanula persicifolia*, *Turritis glabra*, *Viola ambigua*. A kúszónövények (*Hedera helix*, *Clematis vitalba*) mellett a társulásban három páfrányfaj is előfordul (*Asplenium trichomanes*, *A. Adiantum-nigrum* és *Cystopteris fragilis*).

Irodalom

- Butorac, B., Stojanović, S. és Stojić, V. (1992): Specificities in vegetation on unprotected band of Tisa. – *Tiscia* **26**: 37–41.
- Butorac, B., Igić, R. és Zlatković, B. (1997): Comparative analysis of the remnants of xerothermic forest vegetation of the Titel hill and the Fruška gora loess plateau. – *Proceeding book of the 3rd ICFWST:97* (3rd International Conference on the Development of Forestry and Wood Science/Technology), Vol. 2: 1–8, Belgrade & Mt Goč.
- Butorac, B. (1998): Der Zustand der rezenten Flora und Vegetation des Plateaus von Titel. – In: Hansel, B. és Medović, P.: *Feudvar I*. Ausgrabungen und Forschungen in einer Mikroregion am Zusammenfluß von Donau und Theiß. Das Plateau von Titel und die Šajkaška. Archäologische und naturwissenschaftliche Beiträge zu einer Kulturlandschaft. Titelski plato i Šajkaška. Verlag Oetker/Voges, Kiel.
- Butorac, B., Igić, R., Zlatković, B., Anačkov, G. és Vukov, D. (2004): *Orno-Cotino-Quercetum pubescentis*, ass. *nova* prov. on the slopes of Titel Hill. – *Pholia Geobotanica*. Prag.

- Hansel, B. és Medović, P. (1998): *Feudvar I.* Ausgrabungen und Forschungen in einer Mikroregion am Zusammenfluß von Donau und Theiß. Das Plateau von Titel und die Šajkaška. Archäologische und naturwissenschaftliche Beiträge zu einer Kulturlandschaft. Verlag Oetker/Voges, Kiel.
- Lakatos, K. (1905): A titeli lápokon. – *Vadászlap* (Budapest) **26**: 321; 328–331; 359–364.
- Obradović, M. és Budak, B. (1979): Research into flora of the southern part of the Tisza basin. – *Tiscia* **14**.
- Obradović, M., Boža, P. és Budak, B. (1983): Some flora features of southern portion of the Tisza River region. – *Tiscia* **17**:64–68.
- Parabučki, S., Stojanović, S., Butorac, B., Bučković, M., Pekanović, V., Crnčević, S. és Boža, P. (1987): Vegetation of the Lower Tisa river. – *Tiscia* **23**: 13–19.
- Parabučki, S. és Butorac, B. (1994): General review of the vegetation along the lower course of the Tisa river. – *Thaiszia* **4**: 99–106.
- Stojanović, S., Butorac, B. és Žderić, M. (1991): Ecological characteristics of relict steppe association *Agropyro-Kochietum prostratae* Zólyomi 1958. on loess parts of Titel hill near Tisa. – *Szegedi ökológiai napok és 22. Tiszakutató Ankét*, Kivonatok, Szeged.
- Stefanović, V. (szerk.): *Red Data Book of Flora of Serbia* 1., Beograd, pp: 242–245.